

رساله موسوم به:

## یک کلمه

میرزا یوسف خان تبریزی

«مستشارالدوله»

به اهتمام:

علیرضا دولتشاهی

انتشارات بال

۱۳۹۲

انتشارات بآ - تهران صندوق پستی ۱۱۷-۱۳۱۴۵ تلفن: ۲۸ ۴۱ ۴۶ ۶۶۱ (۰۳۱)

رساله موسوم به:

یک کلمه

«مستشارالدوله»

عنوان فرانسوی پشت جلد از:

زنده یاد عبدالمحمد روحبخشان

چاپ اول ۱۳۹۲ (شمیز)

لیتوگرافی: گلرنگ

چاپ و صحافی: کهنمویی زاده

شمارگان: ۱۱۰۰ نسخه

قیمت: ۴۰۰۰۰ ریال

شابک جلد: ۹۷۸-۹۶۴-۲۵۷۴-۳۹-۱

شابک جلد سخت: ۹۷۸-۹۶۴-۲۵۷۴-۰۰-۴ (۱-۹۷۸-۹۶۴-۲۵۷۴-۰۰-۱)

حق چاپ و انتشار محفوظ و مخصوص انتشارات بآ است.

مستشارالدوله، یوسف بن کاظم، ۱۳۱۳ م ق

رساله موسوم به یک کلمه / میرزایوسفخان تبریزی، مستشارالدوله

به اهتمام عفیرضا دولتشاهی -- تهران، بآ، ۱۳۹۲

۸۴ ص -- (تألیف تفری جنبش مشروطیت ایران، ۱۳۰۴)

۱- مستشارالدوله، یوسف بن کاظم، ۱۳۱۳ ق، ۲- تجلیگری (اسلام)

۳- ایران -- تاریخ -- اوضاع اجتماعی -- قرن ۱۳ ق، ۴- قانونگذاری، نقد

دولتشاهی، عفیرضا، ۱۳۴۴ -- ب. عنوان.

DSR۱۳۹۱/۵۱۳ ۹۵۵/۷۴۵۹۲

۱۳۸۵

کتابخانه ملی ایران ۸۵۵۱۴۸۹م

## فهرست

|    |                           |
|----|---------------------------|
| ۷  | درآمد                     |
| ۹  | مستعارالدوله و یک کلمه اش |
| ۱۹ | رساله موسوم به یک کلمه    |
| ۲۵ | مقدمه در شرح یک کلمه      |
| ۳۳ | فصل در حقوق عامه فرانسه   |
| ۶۹ | خاتمه مشتمل بر دو بیان    |

به:

## جان باختگان گمنام جنبش مشروطیت

د آآمد

در آستانه عبور از سده نخست بریایی جنبش مشروطیت، بازخوانی آثار نظری این جنبش نیازی جدی است.

بازخوانی آثاری که می‌تردید در ایجاد زمینه‌های بروز رویدادی که به تعبیری شاید بی‌مانندترین حادثه تا زمان خود، در تاریخ ایران اسلامی بود، نقشی انکارناپذیر داشتند.

یک کلمه نیز در رسته این آثار است. یک کلمه یگانه اثر مستشارالدوله نیست<sup>(۱)</sup>، اما بی‌شک پرآوازه‌ترین آنهاست. کتابی که نگارشش پادافره‌ای سخت در پی داشت.

چاپ نخست یک کلمه در سال ۱۲۸۷ هجری قمری (مطابق ۱۲۴۷ هجری شمسی و ۱۸۷۰ میلادی) انجام شد و از آن تاریخ تاکنون تعداد بازچاپ‌های آن از تعداد انگشتان یک دست فزون‌تر نگشته است<sup>(۲)</sup>.

۱- از دیگر رسائل وی می‌توان به الف) رساله راه‌آهن، تهران بی‌نا، بی‌تا؛ ب) علم طبقات الارض، بی‌جا، بی‌نا، ۱۲۹۹ق، ۲۷۱ ص. پ) رمز جدید بوسفی نیز: بی‌نا، ۱۳۰۳ق، ۲۹۰ ص. ت) رساله در وجوب اصلاح خط اسلام، تهران: بی‌نا، ۱۳۰۳ق، ۲۳ ص. اشاره کرد.

۲- یک کلمه در سالهای ۱۲۸۷، ۱۳۰۵، ۱۳۲۵ قمری در تهران به شیوه چاپ سنگی و در قطع وزیری نشر یافته و در سال ۱۳۶۳ خورشیدی نیز به همراه دو رساله دیگر از سوی نشر تاریخ انتشار یافت.

یک کلمه نیز چون دیگر آثار نظری اندیشه مشروطیت از معاشرت با جوانان بازمانده و این شاید به علت گونه زبانی آن است. آنچه در پی می آید متن رساله یک کلمه است به همان صورتی که در سال ۱۳۲۵ قمری (مطابق با ۱۲۸۶ شمسی و ۱۹۰۷ میلادی) نشر یافته با تغییری اندک در رسم الخط آن. از آنجا که نشر دوران قاجار شاید برای بسی از جوانان امروز - که مخاطبان این بازچاپ یک کلمه نیز هستند - دشوار بنماید، واژه‌ها و بخش‌های عربی رساله یک کلمه در حواشی به فارسی برگردانده شده است. این بخش به کوشش دوست گرامی سرکار خانم الهه تیرا فراهم آمده است. به حاشیه سرکار خانم نوروزی زاده که به دقت نظر کاشناسانه در بخش عربی نکاتی را تصحیح فرمودند قدر دانی کنم. برای آشنایی بیشتر با مستشارالدوله و جایگاه یک کلمه، بر متن کتاب مقدمه‌ای به نام «مستشارالدوله و یک کلمه‌اش» افزوده گشته است.

امید که دیگر آثار نظری جنبش مشروطیت نیز در دست خوانندگان جوان قرار بگیرد.

علیرضا دولتشاهی